

GENOS

Suomen Sukututkimusseuran aikakauskirja
Tidskrift utgiven av Genealogiska Samfundet i Finland

[[Viitteet](#) | [Referat](#) | [Artikkelin loppu](#)]

Kuopion kappalaisen Henrik Jaakonpoika Mechelinin (k. 1729) syntyperä.

Kirjoittanut

ARVI ILMONIEMI.

I.

Sigurd Nordenstreng, tuoreimman Leo Mechelinin-elämäkerran tekijä, esittää teoksessaan mielestään vieläkin huomiota ansaitsevana seuraavan sukujohdon: Bocholtissa 1400-luvulla eläneen maalari *Israel van Mechelinin* jälkeläisen, lääkäri Jaakko Mechelinuksen (s. 1635), joka muutti Ruotsin kautta Helsinkiin, poika oli muka *Henrik M.* (s. 1671), joka v:sta 1696 toimi Kuopion kappalaisena. (Eräiden näkemieni sukupaperien mukaan Jaakko syntyi 1638, muutti Helsinkiin "sen tultua kaupungiksi", vietti siellä hiljaista elämää tointaan hoitaen ("lefde stilla med sin praktik") ja kuoli 1694; Henrik taas syntyi muka 1678, kävi Helsingin koulua v:sta 1690, opiskeli Turussa, oli Kuopion kappalaisena 1701 sekä kuoli jo 1710).

Kyseiseen johtorakennelmaan sisältyy mahdollisesti jotain todelliseen perimätietoonkin perustuvaa, esim. viittaus Helsinkiin Henrik Mechelinin koti- ja koulukaupunkina; muuten se kylläkin tuntuu melko myöhään ja rohkeasti konstruoidulta. Tosiseikat, so. viralliset asiakirjamerkinnät puhuvat joka tapauksessa toisenlaisen sukujohdon puolesta. Esitän seuraavassa tämän kotoisemman, "hämäläisen" sukujohdon, varsinkin kun NORDENSTRENGkin, sitä tarkemmin selostamatta, huomauttaa sen olemassaolosta.¹

Tieto Helsingistä Henrik M:n koulukaupunkina saa vahvistuksen sanotun kaupungin triviaalikoulun matrikelista,² jonka mukaan kirjoissa oli vielä 1691 (ilmeisesti viimeistä vuottaan) *Henricus Jacobi Mechhelinus*; sukunimi on myöhemmin lisätty ja ilmeisesti vielä myöhemmin (aikaisintaan v. 1696) "S a c e l l i n C u o p [i o]". Jo tässä yhteydessä huomattakoon lisäksi *Ericus Jacobi Mecchhelinus*, joka mainitun luettelon mukaan aloitti koulunkäyntinsä Helsingissä 28. 2. 1692; hän tuli ylioppilaaksi 1702, n. 1705 Iisalmen kirkkoherran apulaiseksi ja myöhemmin Pielaveden kappalaiseksi; nimikirjoitus *Erich Mechaelin* sisältyy Viipurin ja Savonlinnan läänin tilikirjaan v:lta 1710, 1. 1151, ja sinetti, jossa nimikirjaimet E: I: M:, v:n 1711 tilikirjaan, 1. 2270.

Helsingin kämnerinoikeudessa 23. 10. 1690 *Henrik Jaakonpoika Mechelin* vaati vihtiläiseltä ratsutilalliselta Risto Perttelinpojalta, jonka pojalle hän kertoi opettaneensa lukemisen taitoa, 15 äyriä. Risto puolestaan esitti huomattavia vastasaatavia: lehmästä, jonka hän oli "maksanut" *Meckelinin* (!) äidille kotonaan ("hemma hos sigh"), suolasta, jolla "he" olivat luvanneet suolata hänelle (Ristolle) silakoita, joita hän ei ollut saanut, sekä erinäisistä viljamääristä yht. 24 talaria 16 äyriä kuparirahaa; lisäksi olisi palautettava hänelle kuuluva ryijy. Henrik Jaakonpoika myönsi kylläkin olevansa "kuolinpesän" perillisiä, mutta väitti, ettei hän ollut missään tekemisissä sen kanssa. - Kämnerinoikeudessa 3. 3. 1692 esiintyi Meckelinin i s ä p u o l i, porvari *Eerik Tuomaanpoika*, sanoen taanneensa erästä espoolaista talonpoikaa - kysymys oli v. 1686 tehdystä hevossaupasta -, kun kaikkea hallinnut vaimovainaja oli siihen kehoittanut (ks. kämnerinoikeuden pöytäkirjaa 17. 8. 1692); Eerik sanoi myös haluavansa tiedoittaa asiasta poikapuolelleen, V i i p u r i s s a oleskelevalle

Meckelinille. - Helsingin raastuvanoikeuden pöytäkirjaan 8. 9. 1692 sisältyy vihdoin sopimuskirja, koskeva D(ominus) Henrichus Mechelijnin äidinperintöä: M. jää taloon ("förblifwer wedh gården") ja suorittaa isäpuolen maksamattomat kruununverot; aikaisemmin (ks. kämnerinoikeuden pöytäk. 23. 2. 1692) Eerik valitti sitä, että hänet oli ajettu talosta ja että M. laittomasti vaati sekä isän- että äidinperintöä, välittämättä maksuista ja isäpuolen taloon tuomista tavaroista. - Tämän jälkeen Dominus Mechelin (Meckelin) katoaa Helsingistä, ilmestyäkseen sitten näkyviin Kuopion käräjäpöytäkirjassa kesäkuulta 1696 pitäjän äskettäin valittuna kappalaisena.³

Vasta selostetut pöytäkirjanotteet tarjoavat niukkoja, mutta nähdäkseni melko selviä välähdyksiä n. s. suomalaisen (pikku)porvarin elämästä ja elinehdoista. Kaikki kunnia tärkeälle silakan suolaustaidolle, mutta jotain muutakin lisäksi olisi luullut löytyvän oletetun lääkäri (tai ehkä - vaatimattomammin puhuen - välskäri) Mechelinuksen perheestä puhuttaessa; ja niin runsaina ovat sentään helsinkiläisetkin tietolähteet säilyneet, että etsivän silmä olisi keksinyt itse miehenkin sekä hänen vaikka kuinkakin hiljaisen praktiikkansa. - Toiseksi otteisiimme sisältyy jo muutama näyte sukunimen kirjoitusmuodoista: Mechelin ja Meckelin; edellisen rinnalla voisi mainita savolaisissa lähteistä tavattavan Mäkälänin, joka voisi ohjata huomion johonkin Mäkeläiseen, esim. savolaiseen isäntämieheen, ja jälkimmäisen lisäksi Meckelinuksen ja Mäckelinin, jotka tuntuvat viittaavan siihen, että nimi äännettiinkin pari sataa vuotta sitten Mäckeliniksi. Miten tahansa; nimi kuulostaa joka tapauksessa ylivoimaisen kotoiselta väännökseltä. - Kolmanneksi otteemme rajoittavat muutenkin tehtävää: ilmeisesti jo 1686 porvari Eerik Tuomaanpoika oli helsinkiläisen porvari Jaakko N. N:n lesken miehenä asuen edeltäjänsä talossa; vainio (Meckelinin äiti) kuoli viimeistään 1692 tai luultavimmin jo 1690. Viitteet ovat siis selvät ja tietolähteitä on olemassa, ja sittenkin on Henrik M:n vanhempien toteaminen mandollisimman vaikea tehtävä.

Käyttämistäni lähteistä mainittakoon, paitsi Helsingin raastuvan- ja kämnerinoikeuden pöytäkirjoja, seurakunnan vanha "historiakirja", jonka syntyneitten luettelossa oleva aukko käsittää ajan tammik. 1684-toukok. 1685 (tammikuussa 1684 on kuitenkin merkitty syntyneeksi yksi lapsi, samaten helmikuussa yksi) ja vihittyjen kirjassa oleva aukko ajan tammik. 1684-kesäk. 1685 (tammikuussa 1684 vihittiin kuitenkin kolme paria ja 1685 ennen heinäkuuta kaksi paria). Edelleen huomattakoon Helsingin manttaaliluettelot; ne puuttuvat esim. ratkaisevalta ajalta 1683-1690, minkä puutteen korvaa kuitenkin osittain ja tavallaan v. 1705 laaditun päärästiluettelon otteen säilyminen, joka ote koskee aikaa 1683-1689 sekä niiltä vuosilta peräisin olevien rästien poistoa.⁴

Henrik Mechelinin isän etsintä Helsingin vanhasta historiakirjasta Kuopion kirkonkirjassa ilmoitetun kuolinajan 10. 7. 1729 ja -iän 58 v. 7 kk. 6 p. nojalla johtaa "tyhjään" tulokseen: esim. 19. 12. 1669 syntyi Helsingissä erään *Jaakko Laurinpojan* nimeltä mainitsematon poika. Yhtäkaikki monet seikat viittaavat juuri mainitun nimiseen porvariin Mechelinin isänä.

Jaakko Laurinpoika, kotoisin J a n a k k a l a n (nykyisen Hausjärven) K a r h i n kylästä (Karis by)⁵ vannoi porvarinvalan 4. 5. 1668 naituaan 7. 2. 1668 *Valpuri Henrikintyttären*, jonka isä oli helsinkiläinen *Mäckilän Henrik*; esim. v:n 1669 manttaaliluettelossa mainitaan *Mäckilla Hindrichs måg, Walb. kona* (!) ja vastaavalla kohdalla seuraavissa luetteloissa *Jakob Larsson, Walborg hustru*. Että Jaakko peri appensa nimen, sitä todistaa v:n 1705 rästiluettelossa, joka koskee aikaa 1683-1689, oleva merkintä: *Mäckilla Jacobs Enckia hustru Wallborg*; siihen viittaa myös jo v:n 1675 manttaaliluettelon merkintä: *Mäckilla Jacobs swärmor h: o Brijtta* (hän asui silloin Mikko räätälin talossa), vaikka Mäckilän Henrikin vaimon ristimänimi ei olekaan kertaakaan näkyvissämme. Jaakko Laurinpoika peri tavallaan appensa ammatinkin: hän oli - kuten sanottu - porvari, mutta mainitaan erikoisesti myös runsimiehenä ("tieruwräkare"),⁶ joksi hänet määrättiin esim. 5. 12. 1674. Samaa tointa hoiteli jo appikin, Henrik Matinpoika; raastuvanoikeudessa 25. 10. 1662 hän valitti olevansa jo vanha ja sairas mies sekä lisäksi köyhä, vaimokin oli kolmen vuoden ajan ollut vuoteen omana.

Jaakko Laurinpoika haudattiin Helsingissä 21. 7. 1683. Odotusten mukaisesti (vrt. edellä selostettuja oikeuspöytäkirjoja) tavataan mainitussa, vt 1683-1689 käsittävässä rästiluetelossa merkintä *Erich Thomasson, Wallborg hustru*; lisäksi huomattakoon, että 7. 6. 1687 on Helsingissä syntyneeksi merkitty *Johan Erichsson Mäckilä*. Eerik Tuomaanpoika nai siis ilmeisesti Mäckilän Jaakon lesken Valpuri Henrikintyttären; vihkiminen on toimitettu v. 1684 tai sitä seuraavana. Mainitun rästiluetelun reunamerkintä "berättes wara död i hungers åhren" koskenee Eerik Tuomaanpoikaa, jonka niminen haudattiin 24.4. 1696; Eerik Tuomaanpojan vaimo kuoli 3. 9. 1690, tämä kirkonkirjan merkintä koskee ilmeisesti Henrik Mechelinin äitiä (vrt. edellä selostettuja pöytäkirjoja).

Jaakko Laurinpoika ja Valpuri Henrikintytär (Mäckilä) - Valpuri oli nimeltään myös toinen Kuopion kappalaisen tyttäristä - täyttävät mielestäni kaikki Henrik Mechelinin vanhemmille asetettavat "ehdot". Muihin helsinkiläisiin Jaakkoihin liittyvä sukujohdon rakentelu ei ole ainakaan tämän kirjoittajaa johtanut muuhun kuin kielteiseen tulokseen.⁷

Viitteet

[1] S. Nordenstreng, L. Mechelin (1936), s. 2.

[2] R. Rosén, Liber Scholae Helsingforsensis (1936), s.1.

[3] Mechelinin opiskelusta Turussa ei ole varmoja tietoja. V. 1692 hän, kuten edellä mainittiin, näyttää oleskelleen Viipurissa. Siellä hän kaiketi hyvinkin huolehti tulevaisuudestaan: Viipurin konsistori antoi hänelle valtakirjan Kuopion kappalaisen virkaan 27. 2. 1696. Helluntaina s. v. kokoontui osa Kuopion rahvasta nimismies Strengellin kutsumana (ja muka kirkkoherra Hoffreniuksen tietämättä) "kruununtaloon"; siellä sitten kaksi talonpoikaa nosteli ja kohotteli ("vplyffe") Mechelinia sekä toivotteli hänelle onnea tulevaan virkaan ja tehtävään, huolimatta siitä, että rahvas oli jo maaliskuussa "yksimielisesti" valinnut kappalaiseksi apulaisensa Mattias Molleniuksen, kuten Hoffrenius kertoi. Asiasta sovittiin joka tapauksessa viimeistään v. 1697, jolloin Mechelinin vaimona oli edellisen kappalaisen Samuel Argillanderin leski *Anna Barnau I. Barnovia* (Barnavia?). (Annikan isä, rykmentinkirjuri Yrjänä Hemminginpoika asui, naituaan n. v. 1651 Mikkelin kappalaisen, myöhemmin Ristiinan kirkkoherran Yrjänä Antinpoika Kyanderin ja Agneeta Olavintytär Iivanaisen tyttären, Mikkelin kirkonkylässä Emolan ratsu-tilalla. Mainitun Annikan sisaruksia oli m. m. Petrinan seurakunnan komministeri Eerik Barnau. Ks. Karjalan laamannik:n, Savon ylisen kihlak:n käräjäpötk. 28. 2. 1690).

Mechelinin lapsia tunnetaan pojat *Jaakko, Petter, Henrik, Yrjänä* ja *Juhana* sekä tyttäret *Valpuri* ja *Anna*. - Kuopion Raimän kylässä asuneen Henrik Mechelinin (s. 1707?) ja 12. 3. 1732 naidun Liisa Kaarlentytär Skopan (s. n. 1713), joka oli tunnettua Kauhasen-Argillanderin sukua), lapsista nuorin Adam (s. 1746) meni aluksi puusepän oppiin Turkuun; näin kertovat LEO MECHELINin jäämistössä säilyneet sukupaperitkin. Tosiaan merkittiin Turun puuseppien ammattikunnan oppipoikien kirjaan 4. 12. 1762 "*Adam Hinrichsson Mecklin, född i Kopio S:n och Reimä by, född 1746, att lära i 4 år*". 1766 opista päässyt Mecklin tavataan jo 1769 Juvalla; siellä syntyi 12. 2. 1770 M:n ja Briitta Tarkiaisen vapaan suhteen tuloksena poika Adam. V. 1773 M. solmi Juvalla ensimmäisen avioliittonsa rovasti Poppiuksen palvelijattaren *Margareta Åbergin* (s. n. 1748) kanssa. - V. 1787 M. toimi vahtimestarin ja kirjanpitäjänä Vuokalan sahalla; mainitun v:n helmi-kuussa hänet vihittiin Rantasalmella Hedvigsburgin tilalla palvelemaan sisäneitsyeseen *Ulrika Helena Nässeniin*.

[4] SVA 8103: 162 j. n. e. "Extract utaf 1705 Åhrs hålldne General Rest Ransakningz Längder för Bårigo Härad medh Befällningzman Sigfredh Zachariasson öfwer den Rest, som är befunnen gå till afkårtning och icke mehra kunna uthfälla, blifwandes orsakerne in margine för war och en vthsatt, som Annotationerne gifwa widh handen Pro Annis 1683, 1684, 1685, 1686, 1687, 1688, 1689" varsinkin 1. 163, 165 ja 168; vrt. myös Helsingin rästilueteloa v:lta 1705 (SVA 8103) ja 1706 (SVA 8108), jotka ilmeisesti koskevat aikaa

ennen 1697 sekä luettelo v:lta 1707 (SVA 8113), joka koskee aikaa 1697-1707.

[5] Karhin kylästä oli kotoisin myös *Matti Laurinpoika*, joka esittäytyi porvariksi päästäkseen Helsingin oikeudessa 28. 2. 1681; takuumiehiksi olivat lupautuneet Jaakko Laurinpoika, Söyrinki Laurinpoika (kot. Janakkalan Napialasta, porvariksi 1678) ja Eerik Henrikinpoika, (ilmeisesti hänkin entinen janakkalalainen). - Jaakko ja Matti (Jaakon veli?) olivat kenties lähtöisin Karhin kylän K u u m o i l a s t a. Sukulaisuuten viittaa sekin, että Eerik Tuomaanpojan vaimo oli Matin lapsen kummina Helsingissä v. 1690.

[6] Vrt. LÖNNROTin Sanakirja: terwapräkäri. Ainakin Pohjanmaalla sanottiin tervafräkäri.

[7] Helsingissä kummina 14. 3. ja 14. 9. 1690 mainittu *Henrik Maechaelenius* voi olla Nurmijärven kirkkoherran *Sanuel M:n* poikia. - *Samuel Erici* palveli Viipurin ensimmäisen rakuunarykmentin pappina jo 1668 sekä nimitettiin Nurmijärven kirkkoherraksi 1672 (Ruotsin Sota-arkisto, mainitun rykmentin tilejä). P:o *Kristiina Bräner* (Brenner?) mainitaan leskenä v:n 1703 manttaaliluettelossa. Lapsia oli *Samuel Mechelaenius*, yliopp. 1686, Nurmijärven kappalainen, lopulta kirkkoherra; p:o v:sta 1694 (vih. Helsingissä) *Emerentia Forstén*, s. 1669, *Yrjänä*, mainittu isänsä talossa asuvana v:n 1691 manttaaliluettelossa sekä mandollisesti vielä *Juhana* (vrt. v:n 1693 manttaaliluettelo sekä Akianderin Herdaminneen sisältyviä, osaksi virheellisiä tietoja). - Kauppias *Johan Mechelin*, jonka vaimo oli *Anna*, mainitaan Porvoossa vv. 1703 ja 1708.

Referat.

I sin 1936 utgivna biografi över Leo Mechelin uppger Sigurd Nordenstreng, att släkten Mechelin redan på 1400-talet varit känd i Bocholt genom målaren Israel van Mecheln, vars en ättling läkaren *Jakob M.* i medlet av 1600-talet via Sverige flyttat till Helsingfors. Hans son *Henrik*, f. 1678, d. 1729 såsom kapellan i Kuopio, var stamfar för de på finska riddarhuset introducerade ätterna Mechelin. Vid sidan av denna familjetradition omnämner N. förefintligheten av en utredning, enligt vilken släkten vore av inhemskt ursprung. Enligt herr Arvi Ilmoniemi's utredning var Henrik M:s (f. 1669) fader Jakob identisk med borgaren och "tiäruwräkaren" i Helsingfors *Jakob Larsson* (d. 1683), g. (1668) m. Valborg Henriksdotter, vars fader var borgaren och "tiäruwräkaren" *Henrik Mäkkilä*. Jakob kallas i officiella handlingar "Mäckilla Hindrichs måg" och "Mäckila Jakob". Valborg (d. 1690) blev omgift 1684 1. följande år med borgaren *Erik Tomasson* (d. 1696), även han kallad tidtals Mäkkilä samt d(ominus) Henricus Mechelijns (Meckelins) styvfader. - Jfr. H:fors kämnerrätts prot. 23. 10. 1690, 23. 2., 3. 3., 17. 8. 1692 samt rådstugurätts prot. 8. 9. 1692. - Jakob Larsson var hemma från Karhi by i Janakkala, numera Hausjärvi socken.

Genos 8(1937), s. 14-19

© Tekijät ja Suomen Sukututkimusseura - Författarna och Genealogiska Samfundet i Finland

[[Viitteet](#) | [Artikkelin alku](#)]

[Aiheemmukainen hakemisto](#) | [Vuoden 1937 hakemisto](#) | [Vuosikertahakemisto](#)